

Niezależny Związek Zawodowy Oświata Polska

ul. Parkowa 1A, 63-800 Gostyń, KRS 0000869747

adres korespondencyjny:

NZZOP, Michałowo 4, 63-820 Piaski Wlkp.

Doręczenia elektroniczne: AE:PL-99457-98423-DJEED-27

Otrzymują:

1. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
2. Prezes Rady Ministrów
3. Minister Edukacji Narodowej
4. Rzecznik Praw Obywatelskich
5. Rzecznik Praw Dziecka
6. Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz. SPS-III.020.141.9.2025

Data wpływu 03.XII.25

Dnia 1 grudnia 2025 r.

Szanowni Państwo,

Na wspólnych posiedzeniach Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Zdrowia Sejmu RP rozpoczęto procedowanie rządowy projektu ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (druk sejmowy nr 1344).

Projekt ten, pomimo iż na etapie prac rządowych był procedowany w Ministerstwie Zdrowia, **dotyczy w znacznej części możliwości i sposobu wykonywania zawodu nauczyciela-psychologa** oraz stosowania psychoterapii (socjoterapii) przez pedagogów specjalnych (socjoterapeutów) będących również psychologami w szkołach i placówkach oświatowych, a w szczególności w szkolnictwie specjalnym: w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

Obecnie psychoterapię (socjoterapię) w ww. szkołach i ośrodkach specjalnych psycholodzy i pedagodzy specjaliści prowadzą na podstawie przepisów regulujących kwalifikacje wymagane od nauczycieli. Socjoterapia, będąca formą terapii psychologicznej (psychoterapii), stanowi obowiązkowe zajęcia w tych placówkach.

Projekt ustawy procedowany w Sejmie ma **uniemożliwić prowadzenie psychoterapii (socjoterapii), zajęć profilaktycznych, wychowawczych i innych zajęć ukierunkowanych na rozwój – zatem również doradztwa zawodowego i wszelkich innych zajęć oświatowych – przez psychologów zatrudnionych na dowolnych stanowiskach nauczycielskich** (np. nauczyciela psychologa, nauczyciela wychowawcy), jeśli nie zdobędą dodatkowych, bliżej nieokreślonych ustawą wymagań, pozwalając **jednocześnie na prowadzenie tych zajęć przez nauczycieli niebędących psychologami**.

Ponadto w projekcie ustawy zaproponowano **wymóg uzyskania pisemnej zgody m.in. sprawcy przemocy rówieśniczej i jego rodzica na interwencję nauczyciela psychologa w tej i w każdej innej sprawie**, jak również obowiązek prowadzenia dokumentacji psychologicznej i przetwarzania w niej danych osobowych uczniów niezależnie od już prowadzonej dokumentacji oświatowej (dzienników zajęć), bez jednoznacznego określenia kto – psycholog czy jednostka oświaty – jest administratorem danych osobowych i odpowiada za obowiązki ustalone projektem ustawy. **Nauczyciele psycholodzy (lecz już nie nauczyciele pedagogów czy wychowawcy) będą mieli obowiązek uzyskania pisemnych zgód nawet na zajęcia z zakresu profilaktyki uzależnień**. Nauczycielom psychologom zakazano współpracy z pozostałymi nauczycielami poprzez związanie ich tajemnicą w sposób uniemożliwiający wspólne omawianie spraw wychowawczych i sposobów ich rozwiązywania bez uprzedniej zgody rodziców i uczniów. Nie rozwiązano komu: prawie pełnoletniemu uczniowi czy rodzicowi – służą prawa wskazane w projekcie ustawy. Projekt zdaje się zupełnie pomijać kwestie oddziaływań grupowych i współpracy w zespołach nauczycielskich. Projektowana ustawa wprowadza całkowity **zakaz powierzania psychologom w szkołach, przedszkolach i placówkach jakichkolwiek zadań bez pisemnej (!) zgody grona rodziców, uczniów i wychowanków**.

Powyższe rozwiązania budzą nasze zasadnicze wątpliwości co do ich zgodności z Konstytucją RP oraz zgodnością z podstawowymi kierunkami polityki oświatowej Państwa. Zgłaszaliśmy je w konsultacjach na etapie prac rządowych (przed Ministrem Zdrowia), mimo to zostały zignorowane.

Przedstawiając w załączeniu **alert konstytucyjny** dotyczący konkretnych rozwiązań zawartych w projekcie ustawy pozostaje nam wyrazić nadzieję, że dalsze ignorowanie ww. kwestii przez władze publiczne nie zakończy się podobnie, jak zignorowanie na etapie prac rządowych i parlamentarnych stanowiska strony związkowej zgłaszanego w sprawie wynagrodzeń nauczycieli za godziny nadwymiarowe.

Z wyrazami szacunku,

Prezeska NZZ Oświata Polska

Dagmara Rucińska

(podpisano elektronicznie)

Załącznik:

– Alert konstytucyjny (grudzień 2025 r.) do projektu ustawy o zawodzie psychologa oraz samorządzie zawodowym psychologów (*Druk sejmowy nr 1344*)

ALERT KONSTYTUCYJNY

Niezależnego Związku Zawodowego Oświata Polska
dot. projektu ustawy o zawodzie psychologa oraz samorządzie zawodowym psychologów
(Druk sejmowy nr 1344)

Grudzień 2025 r.

Alert konstytucyjny NZZ Oświata Polska stanowi ostrzeżenie o **prawdopodobnym wysokim ryzyku naruszenia praw i wolności konstytucyjnych** przez ustawę opartą na projekcie procedowanym na etapie prac parlamentarnych, dodatkowo może zawierać również informacje dotyczące **potencjalnego ryzyka naruszenia postanowień Konstytucji** dotyczących innych zagadnień niż prawa i wolności konstytucyjne – czy to przez samą ustawę opartą na projekcie, czy to w toku jej stosowania i wadliwej interpretacji – z uwagi na wady mniejszej wagi lub niedokładności redakcyjne.

(1) Nieproporcjonalne i zbędne ograniczenie prawa do wykonywania zawodu

Brzmienie problematicznej jednostki redakcyjnej projektu ustawy: „Art. 23. 1. Wykonywanie zawodu psychologa polega na udzielaniu świadczeń psychologicznych. 2. Świadczeniami psychologicznymi są następujące działania: [...] 4) udzielanie pomocy psychologicznej, polegającej na stosowaniu form oddziaływania psychologicznego ukierunkowanych na rozwój, podnoszenie jakości życia, profilaktykę, zachowanie i przywracanie zdrowia psychicznego, zapobieganie, zmniejszanie i usuwanie nieprawidłowości dotyczących zdrowia psychicznego odbiorcy świadczeń psychologicznych oraz wsparcie w sytuacji doświadczenia kryzysu, traumy lub stresu, 5) prowadzenie psychoterapii przez psychologa w przypadku nabycia przez niego uprawnień psychoterapeuty na podstawie odrębnych przepisów”.

Problemy konstytucyjne – wysokie ryzyko naruszenia praw i wolności konstytucyjnych:

- a) art. 2, tj. zasady ochrony praw nabytych,
- b) art. 65, tj. wolności wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy,
- c) art. 22, tj. wolności wykonywania działalności gospodarczej,
- d) art. 31 ust. 3, tj. zasady równego traktowania przez władze publiczne,
- e) art. 20 i art. 76 Konstytucji RP, poprzez nieproporcjonalne i wprowadzone bez ważnej konstytucyjnie przyczyny ograniczenie konkurencji na rynku usług psychoterapeutycznych oraz ograniczenie psychologom, przedsiębiorcom świadczącym usługi za pomocą psychologów oraz konsumentom dostępu do rynku usług psychoterapeutycznych świadczonych przez psychologów.

Proponowana poprawka:

- w art. 23 ust. 1 pkt 4 po słowach „udzielanie pomocy psychologicznej” dodać słowa „(w tym psychoterapii i socjoterapii)” i wykreślić pkt albo
- w art. 23 ust. 2 pkt 5 projektu ustawy wykreślić słowa „w przypadku nabycia przez niego uprawnień psychoterapeuty na podstawie odrębnych przepisów”.

Uzasadnienie

1. Według aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów psycholodzy upoważnieni są do wykonywania zawodu psychologa. W zakres czynności zawodowych psychologa wchodzi obecnie między innymi

psychoterapia (art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy z 2001 r.). Dotychczasowa ustawa, mimo niepełnego wdrożenia przez rząd (brak izb psychologów), stanowi obowiązujące prawo i ustanawia zasadę, że zawód psychologa jest zawodem regulowanym objętym między innymi obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej. Aktualnie zatem psycholog ma prawo zawodowego świadczenia psychoterapii wprost z ustawy. Nie ma wątpliwości, że wg obecnej ustawy istnieje obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej co do okoliczności nabytych w związku ze świadczeniem tych usług i rozciąga się również na zakaz przesłuchiwania psychologa na okoliczności objęte tajemnicą w postępowaniu cywilnym.

2. Definicja pomocy psychologicznej wskazana w art. 23 ust. 2 pkt 4 projektu ustawy odpowiada powszechnie przyjętej definicji psychoterapii. Przykładowo w art. 5 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego ustawodawca stanowi: „*Psychoterapia to celowe i planowane oddziaływania psychologiczne, zmierzające do złagodzenia lub usunięcia objawów zaburzenia oraz do poprawy funkcjonowania psychicznego i społecznego, wspierające dążenia jednostki lub rodziny do zdrowia i rozwoju, kierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi*”.
3. Projekt ustawy narusza **art. 2 Konstytucji RP (zasadę przyzwoitej legislacji)** przez to, że nie wyjaśnia wystarczająco jednoznacznie, jakie świadczenia uznaje się za niedozwoloną psychologowi „psychoterapię” (za której wykonywanie mógłby nawet odpowiadać karnie), a jakie za „przywracanie zdrowia psychicznego, [...] zmniejszanie nieprawidłowości dotyczących zdrowia psychicznego odbiorcy świadczeń psychologicznych oraz wsparcie w sytuacji doświadczenia kryzysu, traumy lub stresu” – gdyż za psychoterapię powszechnie uważa się właśnie powyższe oddziaływania, dokonywane metodami psychologicznymi.
4. Powyższe narusza przyjętą powszechnie zasadę wykładni oraz zasadę techniki prawodawczej wskazaną w § 10 Załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, cytując: „*Do oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami*”. Powyższe naruszenie sprawia, że w ww. zakresie projekt ustawy jest trudny, a wręcz niemożliwy w interpretacji, co czyni go niezgodnym z **art. 2 Konstytucji RP** (zasada demokratycznego państwa prawnego), z **art. 31 Konstytucji RP** (zasada równości wobec prawa i zakaz dyskryminacji) i z **art. 20 i art. 76 Konstytucji RP** (obowiązek ochrony konsumentów przez zagrożeniem zdrowia, prywatności i bezpieczeństwa). Te ostatnie niezgodności wynika z tego, iż projekt wyłącza psychoterapię z działalności zawodowej psychologów, co przekłada się na istotne i nieuzasadnione utrudnienie psychologom dostępu do rynku usług psychoterapeutycznych, jednocześnie zezwalając na prowadzenie „psychoterapii” poza podstawową i specjalistyczną opieką zdrowotną każdemu, kto psychologiem nie jest (i w związku z tym nie odpowiada dyscyplinarnie ani zawodowo za posługiwanie się tym określeniem „psychoterapia” w reklamach czy na fakturach).
5. Definicja psychoterapii z art. 5 ust. 2 aktualnie obowiązującej ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz kwalifikacje wymagane od osób wykonujących psychoterapię w rozumieniu ww. ustawy odnoszą się wyłącznie do oddziaływań w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz w domach pomocy społecznej. Nie ma więc uzasadnionej konstytucyjnie przyczyny, by ograniczać psychologom wolność prowadzenia psychoterapii w innych ramach prawnych, **ani aby doprowadzać do tego, by „psychoterapię” w ramach działalności gospodarczej poza ww. podmiotami mógł prowadzić każdy, z wyjątkiem psychologa oraz by zakazać nauczycielom-psychologom prowadzenia zajęć socjoterapeutycznych w jednostkach oświaty – a do tego sprowadza się art. 23 ust. 2 pkt 4-5 projektu ustawy.**
6. Projekt prawdopodobnie narusza również **zasadę równego traktowania z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP**, zagrożone zostaje również dobro dzieci i młodzieży, którzy – nawet nie od nowego roku szkolnego, lecz z dnia na dzień – mogą zostać pozbawieni potrzebnej im formy wsparcia udzielanej przez nauczycieli-psychologów.
7. Jednoznaczne umożliwienie psychologom prowadzenia psychoterapii wprost na podstawie proponowanej ustawy wynika z konstytucyjnej ochrony praw nabytych, tj. dotychczasowego uprawnienia psychologów wynikającego z art. 4 ust. 1 pkt 4 dotychczasowej ustawy z dnia 8

czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów – która była wykonywana przez Rzeczpospolitą Polską w ten sposób, że państwo nie ścigało psychologów za stosowanie psychoterapii, pomimo braku wpisu na listę. Zajęcia socjoterapeutyczne są obowiązkowymi zajęciami prowadzonymi w specjalnych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (jednostkach oświaty) na podstawie § 19 ust. 1 pkt 2 lit. a tiret drugie, ust. 3, § 34, ust. 1 pkt 1, § 46 *rozporządzenia MEN z dnia 2 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach* oraz w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, zaś zajęcia profilaktyczno-wychowawcze – również w innych jednostkach oświaty. Wskazane byłoby jednoznaczne wykazanie, że nauczyciele psycholog jest uprawniony do ich prowadzenia.

8. Projekt nowej ustawy (druk nr 1344) w art. 23 ust. 2 pkt 5 ogranicza prawo świadczenia psychoterapii przez psychologa do „przypadku nabycia przez niego uprawnień psychoterapeuty na podstawie odrębnych przepisów” i jest przez to prawdopodobnie **rażąco niezgodny z art. 65 ust. 1 Konstytucji RP** poprzez odesłanie o „odrębnych przepisów”, gdyż Konstytucja przewiduje możliwość ograniczenia wolności wykonywania zawodu **jedynie w zakresie wyjątków określonych przez ustawę** (a nie przepisy odrębne niższej rangi) – i jedynie w przypadkach, gdy jest to niezbędne dla ochrony innych ważnych konstytucyjnie wartości publicznych. Przykładowo Trybunał Konstytucyjny uznał:
 - a) nadmierne ograniczenia w dostępie do zawodu – za niezgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (wyrok TK sygn. K 3/22),
 - b) nadmierne ograniczenia w zakresie korzystania z wolności prowadzenia działalności gospodarczej oraz z wolności wykonywania zawodu – za niezgodne z art. 22 i art. 65 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP,
 - c) ograniczenie zakresu czynności zawodowych w drodze rozporządzenia, bez wytycznych ustawowych do jego treści – za niezgodne z art. 65 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (wyrok TK sygn. K 39/15).
9. Projekt **jest** prawdopodobnie **niezgodny z art. 2 Konstytucji RP** przez to, że nie przewiduje przepisów przejściowych dla psychologów oraz nauczycieli-psychologów obecnie praktykujących psychoterapię poza podmiotami leczniczymi, **m. in. w jednostkach systemu oświaty – młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i poradniach psychologiczno-pedagogicznych**, a także w ramach działalności gospodarczej lub działalności nierejestrowanej. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał znaczenie ochrony zaufania jednostki (zarówno osób fizycznych, jak i osób prawnych) do państwa i prawa, czego konsekwencją jest wymóg takiego stanowienia i stosowania prawa, aby „mogła ona [jednostka] układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mogła przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jej działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny” (wyrok TK sygn. K 27/00).
10. Aktualnie nauczyciele-wychowawcy w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (jednostkach oświaty) **prowadzą z młodzieżą zajęcia socjoterapeutyczne będące formą psychoterapii, a swojej uprawnienia w tym zakresie wywodzą z przepisów dot. kwalifikacji nauczycieli** (studia lub studia podyplomowe z zakresu pedagogiki resocjalizacyjnej, resocjalizacji lub socjoterapii, uprawnienia do wykonywania zawodu psychologa albo kurs kwalifikacyjny w zakresie resocjalizacji lub socjoterapii).
11. Zajęcia socjoterapeutyczne i psychoedukacyjne oraz pojęcie „socjoterapia” lub „zajęcia socjoterapeutyczne”, acz bez ich zdefiniowania, zostały wymienione w licznych aktach prawnych:
 - a) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 49), art. 24 ust. 4; art. 105 ust. 2;
 - b) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych,

niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, § 5 ust. 1 pkt 4, § 6 ust. 1 pkt 2 lit. c, pkt 5,

- c) rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2022 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, pedagogów specjalnych, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych, § 3 ust. 2 pkt 1 lit. h,
 - d) rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, § 22,
 - e) rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie niektórych publicznych placówek systemu oświaty, m.in. § 22 ust. 2, § 23 ust. 1 pkt 2 lit. a tiret drugie; § 33 ust. 1 pkt 1; § 39 ust. 1 pkt 1; § 52 ust. 1,
 - f) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 września 2022 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu postępowania leczniczego, rehabilitacyjnego i reintegracyjnego w stosunku do osób uzależnionych umieszczonych w okręgowych ośrodkach wychowawczych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, § 2 pkt 3,
 - g) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 listopada 2022 r. w sprawie ośrodków kuratorskich, § 5 pkt 6, § 6 ust. 3 pkt 2.
12. Uchwalenie projektu ustawy w obecnym kształcie doprowadzi do problemów na etapie stosowania wyżej wymienionych ustaw i rozporządzeń.
13. Projekt ustawy nie rozstrzyga, czy terapia psychologiczna (czy jest to coś innego niż psychoterapia?), socjoterapia i psychoedukacja lub podobne oddziaływania, mieszczą się w ramach jego art. 23.2 pkt 4 czy pkt 5, a w rezultacie – czy psycholog jest, czy nie jest uprawniony do ich prowadzenia. Zważyć należy, że psychoedukacja może być zarówno formą psychoterapii (jeśli jest ukierunkowana na poprawę zdrowia psychicznego), jak też profilaktyki (jeśli jest ukierunkowana na przeciwdziałanie zaburzeniom).
14. Projekt ustawy w zakresie, w jakim odwołuje się do nieuchwalonej (nieistniejącej) jeszcze ustawy o zawodzie psychoterapeuty – **jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP** (poprzez odwołanie do przepisów nieistniejących) **oraz art. 32 Konstytucji RP** – przez nierówne traktowanie regulowanego dotychczas zawodu psychologa oraz nieuregulowanego dotychczas zawodu psychoterapeuty, polegające na przyznaniu uprawnień do świadczenia psychoterapii wyłącznie osobom uprawnionym do wykonywania zawodu psychoterapeuty.
15. W Europie i USA zawód psychologa jest usytuowany wyżej w hierarchii zawodów niż zawód psychoterapeuty, a honoraria psychologów za usługi psychoterapeutyczne są wyższe niż honoraria psychoterapeutów niebędących psychologami. Psycholog legitymuje się bowiem znacznie dłuższą ścieżką przygotowania zawodowego odbytą w ramach szkolnictwa wyższego niż psychoterapeuta, zdobywający umiejętności zasadniczo w ramach kursów odbywanych poza systemem szkolnictwa wyższego. Brak jest więc konstytucyjnych wartości mogących być podstawą do ograniczenia psychologom konstytucyjnej wolności do wykonywania psychoterapii w ramach zawodu psychologa.

Brzmienie problematycznej jednostki redakcyjnej projektu ustawy: „Art. 22. 1. Od dnia wpisu na Listę psycholog wykonuje zawód samodzielnie.”

Proponowane nowe brzmienie: „Art. 22. 1. Od dnia wpisu na Listę psycholog wykonuje zawód samodzielnie; może wykonywać zawód również w zespołach psychologów lub zespołach interdyscyplinarnych”.

Problem konstytucyjny: naruszenie zasady przyzwoitej legislacji (art. 2 Konstytucji RP), nieproporcjonalne i niezasadne wartościami konstytucyjnymi ograniczenie sposobu wykonywania zawodu (art. 65 Konstytucji RP).

Brzmienie zawarte w projekcie ustawy może być interpretowane w sposób wykluczający możliwość

zespołowej pracy psychologa z innymi specjalistami – co jest wymagane prawem m.in. w jednostkach oświaty, w tym poradniach psychologiczno-pedagogicznych [1] oraz podmiotach leczniczych (współpraca z pedagogiem, pedagogiem specjalnym, lekarzem). Proponowane brzmienie jednoznacznie umożliwia pracę psychologa w zespołach interdyscyplinarnych lub zespołach psychologów.

- (2) **Nadmierna (nieproporcjonalna) ingerencja w stosunki pracy nauczycieli** – naruszenie konstytucyjnej wolności wyboru i wykonywania zawodu i miejsca pracy (art. 65 Konstytucji RP).

Projekt ustawy, w art. 130 pkt 4, przewiduje dodanie do ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela – artykułu 28a przewidującego rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem psychologiem bez wypowiedzenia w razie prawomocnego ograniczenia kary ograniczenia zakresu czynności, *„jeżeli zakres czynności, który uległ ograniczeniu, należy do zadań nauczyciela psychologa”*.

Tak daleka regulacja narusza zasadę proporcjonalności przez to, że:

- a) w przypadku ukarania nauczyciela jedynie karą **ograniczenia zakresu czynności w wykonywaniu zawodu psychologa** stanowi o rozwiązaniu stosunku pracy **w pełnym zakresie, zatem również w zakresie czynności które nie uległy ograniczeniu**, a nawet w zakresie czynności nieobjętymi czynnościami zawodowymi psychologa (np. gdy w ramach jednego stosunku pracy nauczyciel jest zatrudniony częściowo na stanowisku nauczyciela psychologa, a częściowo na innym stanowisku – np. nauczyciela pedagoga, nauczyciela wychowawcy, nauczyciela przedmiotu, dyrektora jednostki oświaty),
- b) nie bierze pod uwagę możliwości obniżenia przez pracodawcę wymiaru lub zakresu zajęć nauczyciela do zajęć nieobjętych karą lub powierzenia mu innego zakresu czynności lub innego rodzaju zajęć zgodnie z kwalifikacjami i potrzebami szkoły, np. nauczyciela świetlicy lub nauczyciela wychowawcy albo przydzielenia pracy jedynie w zakresie nieobjętym ograniczeniem dyscyplinarnym,
- c) nie bierze pod uwagę tego, że w dacie orzeczenia kary nauczyciel może nie wykonywać obowiązków psychologa pomimo zatrudnienia na stanowisku łączącym się z tymi obowiązkami z uwagi na długotrwałą usprawiedliwioną nieobecność w pracy (np. urlop macierzyński, ojcowski, wychowawczy, urlop dla poratowania zdrowia) albo jest zwolniony przez pracodawcę z obowiązku świadczenia pracy na stanowisku psychologa (np. w jednostce oświaty – poprzez obniżenie pensum z uwagi na pełnienie funkcji kierowniczej). W takiej sytuacji nauczyciel wprawdzie może być zatrudniony na stanowisku nauczyciela-psychologa, ale dopóki nie ma obowiązku wykonywania czynności objętych orzeczeniem o ukaraniu – nie wydaje się proporcjonalne ani konieczne rozwiązywanie z nim stosunku pracy w tym właśnie momencie i to bez wypowiedzenia. Racje społeczne, w tym konstytucyjna ochrona rodzicielstwa (w przypadku urlopu macierzyńskiego, ojcowskiego lub wychowawczego) prowadziłyby do wniosku, że ewentualne rozwiązanie lub ograniczenie zatrudnienia powinno mieć miejsce dopiero w dniu, w którym nauczyciel miałby faktycznie wykonywać czynności objęte orzeczeniem o ukaraniu.
- d) nie jest w pełni zgodna z przepisami Karty Nauczyciela przewidującymi możliwość zawieszenia nauczyciela lub przesunięcie nauczyciela mianowanego do stanu nieczynnego w określonych przypadkach i wpisaniu informacji o zawieszeniu do rejestru (art. 85t-85z Karty Nauczyciela). Zastosowanie powyższych rozwiązań uniemożliwiłoby zatrudnienie nauczyciela na stanowisku objętym karą w innej jednostce oświaty, zatem wydaje się, że należałoby wykorzystać te właśnie instytucje. W przypadku nauczycieli-psychologów zatrudnionych na podstawie mianowania należałoby zastosować konstrukcję analogiczną do konstrukcji z art. 23 ust. 2 pkt 3-6 Karty Nauczyciela, tj. z końcem miesiąca lub z końcem miesiąca, w którym upływa

1 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, § 4 ust. 2

trzymiesięczne wypowiedzenie (podczas którego nauczyciel powinien być zawieszony w zakresie obowiązków nauczyciela psychologa i powinien móc wykonywać pozostałe obowiązki).

(3) Pominięcie legislacyjne w zakresie praw i obowiązków wobec uczniów i wychowanków jednostek systemu oświaty

– mogące uniemożliwiać lub utrudniać prawidłowe wykonywanie zadań jednostek oświaty – a przez to ingerować w prawo uczniów do oświaty i ochrony zdrowia (art. 76 Konstytucji RP), zasady minimalizacji przetwarzania danych osobowych (art. 5 ust. 1 lit. c RODO) oraz prawa nauczycieli psychologów i jednostek oświaty do przyzwoitej legislacji (art. 2 Konstytucji RP).

1. Nie rozwiązano kwestii **dobrowolnej zgody na wykonywanie świadczeń psychologicznych w odniesieniu do uczniów lub wychowanków** jednostek systemu oświaty oraz **zakresu świadczeń niewymagających tej zgody**. Ani zgody, ani obowiązków informacyjnych nie powinny wymagać takie oddziaływania, które mogą być wykonywane również przez innych nauczycieli niż psycholog (np. rozmowa wychowawcza z pedagogiem), oddziaływania grupowe lub profilaktyczne albo wręcz zajęcia obowiązkowe objęte programem wychowawczo-profilaktycznym szkoły (np. zajęcia z profilaktyki uzależnień, doradztwa zawodowego). Nie rozwiązano kwestii ewentualnej potrzeby uzyskania zgody oraz zakresu tajemnicy w przypadku diagnozy lub opiniowania prowadzonych na zlecenie dyrektora szkoły, ośrodka lub innej jednostki oświaty. Wydaje się, że tajemnicy powinny podlegać indywidualnie ujawnione okoliczności, a nie wnioski z opinii – gdy dyrektor prosi o zaopiniowanie potrzeby lub zasadności np. przeniesienia ucznia do innej klasy albo udzielenia wsparcia nauczycielom w oddziaływaniach wychowawczych. Nie rozwiązano kwestii czy w jednostkach oświaty psycholog ma pracować indywidualnie (jak stanowi projektu ustawy o zawodzie psychologa) czy zespołowo (jak stanowi Karta Nauczyciela i przepisy oświatowe – nauczyciele pracują zespołowo). Brak jasnych regulacji powoduje, że projekt ustawy wprowadza normę prawną przeciwną do norm wynikających z przepisów oświatowych i pomija wprowadzenie jednoznacznych reguł kolizyjnych. Wykładnia językowa projektu ustawy (stosowanie Karty Nauczyciela tylko w kwestiach nieuregulowanych w ustawie o zawodzie psychologa) jest przeciwna wykładni funkcjonalnej i celowościowej.
2. Brak regulacji sprawia, że nauczyciel psycholog, któremu dyrektor jednostki oświaty wydał polecenie obserwacji zajęć, zebrania informacji, rozmowy z nauczycielami, diagnozy sytuacji wychowawczej w klasie (oddziale), a następnie zaproponowania rozwiązania dotyczącego np. konfliktów między uczniami – znajduje się w sytuacji konfliktu między dobrami i obowiązkami prawnymi. Z jednej strony jako nauczyciel jednostki oświaty obowiązany jest pracować zespołowo, współdziałać w procesie wychowawczym, profilaktycznym i socjoterapeutycznym i wykonać polecenie – identycznie jak każdy inny nauczyciel. **Z drugiej strony projekt ustawy nakazuje mu najpierw zebrać pisemną (!) zgodę od uczniów i przedstawicieli ustawowych (!) na jakiegokolwiek obserwacje i interwencje (zatem również rozmowy) – i to po wyjaśnieniu ich celu – a następnie utrzymywać w tajemnicy wnioski z obserwacji i bez pisemnej zgody dysponentów tajemnicy nie dzielić się z przełożonym (ani z innymi nauczycielami) propozycjami rozwiązania konfliktu między wychowankami. Nie wydaje się, by taki był cel zatrudniania psychologów w jednostkach oświaty.** Jest wręcz odwrotnie: o ile tajemnicą należy objąć informacje o charakterze osobistym, zebrane w indywidualnej rozmowie (a też z zastrzeżeniem, że w przypadku, gdy psycholog uzna, że ochrona małoletniego wymaga ujawnienia tych informacji – to mogą być ujawnione przełożonemu i innym specjalistom w granicach potrzeby), o tyle **nie ma żadnego powodu** (a tym bardziej powodu uzasadnionego konstytucyjnie), **by wykonywanie zadania nauczyciela psychologa wynikającego z przepisów oświatowych, tj. współpraca z innymi nauczycielami w oddziaływaniach edukacyjnych i wychowawczych, czy rozwiązania problemów związanych z dręczeniem jednego ucznia przez grupę klasową – miałyby być uzależnione od zgody wszystkich rodziców i wszystkich uczniów danej klasy – również sprawcy przemocy.**
3. Poprzez powyższe naruszony zostaje art. 2 Konstytucji RP, gdyż racjonalny prawodawca nie może

stanowić takiego prawa, które penalizuje dyscyplinarnie każde zachowanie nauczyciela-psychologa: albo za naruszenie obowiązków z art. 6 Karty Nauczyciela i nierzetelne realizowanie obowiązku pracy zespołowej, albo też za naruszenie zasad pracy indywidualnej i ochrony tajemnicy z projektowanej ustawy o zawodzie psychologa.

4. Kolejnym przykładem pominięcia legislacyjnego jest zakres objęcia tajemnicą w sytuacji, gdy nauczyciel-psycholog poweźmie wiadomość – czy to w rozmowie indywidualnej, czy też podczas lekcji profilaktyczno-wychowawczej, o naruszeniu norm społecznych przez ucznia lub uczniów. Wydawałoby się, że powzięcie informacji o tych sprawach wymagałoby interwencji wychowawczej, być może wpływu na ocenę zachowania, a przynajmniej tego wymaga art. 6 Karty Nauczyciela, ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich oraz rola nauczyciela. Z drugiej strony nauczyciel-psycholog jest związany tajemnicą z ustawy o zawodzie psychologa. Uczestnicy zajęć związani tajemnicą nie są, zatem może dojść do takiej sytuacji, że o mniejszych lub większych przewinieniach uczniów dyrektor lub wychowawca dowie się od innego ucznia, ale nie od nauczyciela-psychologa.
5. Nie rozwiązano kwestii – czy tajemnica odnośnie wypowiedzi lub wyników badania psychologicznego osoby małoletniej obowiązuje również wobec ich przedstawicieli ustawowych i w jakim zakresie. Problem jest nietrywialny zwłaszcza w przypadku, gdy małoletni jest skonfliktowany tylko z jednym z rodziców i wyraźnie nie życzy sobie ujawniania informacji tylko temu rodzicowi albo nie życzy sobie przekazywania nikomu konkretnych informacji o konkretnej sytuacji rówieśniczej lub sytuacji z nauczycielem mającej miejsce w szkole, którą właśnie „przepracowuje” z psychologiem spoza szkoły.
6. Brak regulacji co do zakresu informacji, jakie psycholog może lub powinien ująć w opinii o dziecku, o którą proszą przedstawiciele ustawowi bez naruszania tajemnicy wynikającej z kontraktu z dzieckiem a więc „odbiorcą świadczeń psychologicznych”. Zwłaszcza, jeśli opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej ma obowiązek być „uzasadniona”.
7. Brak jakichkolwiek regulacji w tym zakresie prowadzi do tego, że każde zachowanie psychologa może być kwestionowane i karane dyscyplinarnie albo w nauczycielskim ostępowaniu dyscyplinarnym, albo w postępowaniu dyscyplinarnym psychologów.
8. Nie rozwiązano również kwestii zgody na udział w zajęciach lekcyjnych prowadzonych przez psychologa poświęconych np. profilaktyce uzależnień, profilaktyce nieprawidłowego odżywiania się czy zajęć z zakresu doradztwa zawodowego. Literalne stosowanie ustawy prowadziłoby do wniosku, że bez zgody rodziców i uczniów zajęcia takie (lekcje wychowawcze na ww. tematy) może prowadzić każdy, tylko nie psycholog. Czy na pewno projektodawcom ustawy chodzi o to, by kadry specjalistyczne były wykluczone z prowadzenia zajęć, do których mają przygotowanie w postaci studiów wyższych, na rzecz kadr po kilkumastogodzinnych kursach? I czy na pewno jest sens by psycholog przepisywał listę obecności na zajęciach ze szkolnego dziennika zajęć (elektronicznego) do swojej dokumentacji psychologicznej wg projektu ustawy?
9. Należy zwrócić uwagę, że z żadnych przepisów oświatowych nie wynika obowiązek poddania się „świadczeniom psychologicznym”, co więcej – rozporządzenie MEN [2] stanowi, że pomoc psychologiczna w szkole jest dobrowolna. Uczniowie mają natomiast obowiązek uczestniczenia w lekcjach wychowawczych. Jeśli lekcje te będą prowadzone przez psychologa – to otwarte pozostaje pytanie o obowiązki psychologa i prawa uczestników zajęć.

(4) Pominięcie legislacyjne lub niezgodność z RODO – ochrona danych osobowych i prowadzenie dokumentacji psychologicznej m.in. w jednostce oświaty

1. Nie rozwiązano zakresu prowadzenia dokumentacji psychologicznej w odniesieniu do nauczycieli będących psychologami (zatrudnionymi na stanowisku innym niż nauczyciela-psychologa) oraz nauczycieli-psychologów. Wydaje się, że należałoby rozwiązać konflikt pomiędzy obowiązkiem

2 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, § 3: „*Korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu, szkole i placówce jest dobrowolne i nieodpłatne*”.

prowadzenia dziennika zajęć z przepisów oświatowych, a dokumentacji z projektu ustawy.

Według art. 23 ust. 2 pkt 4 projektu ustawy – świadczeniami psychologicznymi są m.in. formy oddziaływania psychologicznego ukierunkowane na rozwój, podnoszenie jakości życia, profilaktykę, zachowanie i przywracanie zdrowia psychicznego, zapobieganie, zmniejszanie i usuwanie nieprawidłowości dotyczących zdrowia psychicznego odbiorcy świadczeń psychologicznych oraz wsparcie w sytuacji doświadczenia kryzysu, traumy lub stresu. Wyżej wymienione formy profilaktyczne stanowią zwykłe obowiązki każdego nauczyciela w każdej jednostce oświaty (zwłaszcza nauczyciela wychowawcy), zaś formy ukierunkowane na zmniejszanie nieprawidłowości i przywracanie zdrowia – zwykłe obowiązki nauczyciela w szkolnictwie specjalnym. Nie wydaje się celowe prowadzenie dodatkowej dokumentacji psychologicznej przez nauczycieli będących psychologami, acz niezatrudnionych na stanowiskach nauczycieli psychologów. Sytuacja, gdy psycholog jest zatrudniony na stanowisku np. nauczyciela-wychowawcy, zdarza się w szkolnictwie specjalnym dość często.

2. Art. 28 stanowi o tym, że psycholog ma obowiązek prowadzenia dokumentacji psychologicznej. Jej zakres nie zawiera informacji osobistych, dokumentacja zawiera jedynie „opis udzielonych świadczeń”. Brakuje wykładni, co ustawodawca rozumie przez ten opis oraz celu prowadzenia tej dokumentacji, np. czy należy wpisać „rozmowa”, czy „pomoc psychologiczna”, a może „profilaktyka”. Wydaje się, że rolę dokumentacji mogą spełniać dzienniki zajęć w jednostkach oświaty oraz same orzeczenia psychologiczne wydawane przez psychologów transportu.

Biorąc pod uwagę, że pomocą psychologiczną są również oddziaływania ukierunkowane na rozwój, nie wydaje się celowe ani zgodne z RODO nakazywanie każdemu psychelowi, który zawodowo wykonuje dowolną czynność ukierunkowaną na rozwój innych osób – nakazywać prowadzenie dokumentacji psychologicznej. Jeśli psycholog działa na rzecz odbiorcy grupowego – jest np. nauczycielem współorganizującym kształcenie i wychowanie albo pełni funkcję kierowniczą w jednostce oświaty – nie wydaje się, by celowe było obciążanie go prowadzeniem dokumentacji psychologicznej odnośnie każdej rozmowy (ukierunkowanej na rozwój lub redukcję stresu) z każdym rodzicem, pracownikiem czy współpracownikiem, ani by przed każdą rozmową czy prośbą o wsparcie psycholog musiał wypełniać obowiązki informacyjne.

3. Nie uregulowano jednoznacznie, kto ma ową dokumentację przechowywać. Wydaje się, że powinien być to obowiązek jednostki organizacyjnej (pracodawcy, zakładu), dla którego psycholog pracuje lub wykonuje usługi, a przynajmniej na taki wniosek wskazują bezosobowe zwroty użyte w art. 28 ust. 3, 5, 8. Jednak art. 28 ust. 7, 9, 18 wskazuje, że przechowywanie jest to rolą psychologa (z wyjątkiem pracy w podmiotach leczniczych). O ile to jest zrozumiałe, to niezrozumiałe jest inne potraktowanie jednostek oświaty czy nawet przedsiębiorców prowadzących usługi psychologiczne, w tym spółek prowadzonych przez psychologów (np. z zakresu psychologii transportu). Administratorem danych osobowych o uczniach, także korzystających z pomocy psych.-ped. w jednostce oświaty, jest przecież ta jednostka oświaty, a nie pracujący dla niej psycholog.
4. Niejasna i niecelowa jest definicja dokumentacji psychologicznej z art. 2 pkt 1 projektu ustawy. Z art. 2 pkt 1 projektu nie wynika, czy psycholog ma obowiązek tworzyć „*zbiór wszystkich materiałów zebranych w związku z udzielaniem przez psychologa świadczeń psychologicznych*”, podczas gdy art. 28 ust. 2 nakazuje zbieranie niektórych informacji i włączanie ich do zbioru. Nie wyjaśniono, czy przez „materiały” rozumieć tylko materialne nośniki informacji, czy również same informacje w formie niematerialnej (na nośnikach odległych – chmurowych). Nie wskazano, kto – psycholog czy podmiot zatrudniający psychologa – decyduje o celach i sposobach przetwarzania danych, a zatem kto jest administratorem danych osobowych w rozumieniu RODO. Obowiązki nałożone na psychologa i jednostkę, w której psycholog jest zatrudniony są wzajemnie sprzeczne. Przykładowo art. 28 ust. 9 zdanie ostatnie projektu ustawy obciąża podmiot zatrudniający psychologa obowiązkiem przechowywania dokumentacji psychologicznej, natomiast ust. 7, 14, 17, 19 odnoszą się do obowiązków psychologa (a nie administratora danych) związanych z operacjami na danych osobowych zawartych w dokumentacji. Art. 28 ust. 2 pkt 6 zbędnie obciąża dokumentację o obowiązek umieszczenia w niej podpisu psychologa, co uniemożliwia

prowadzenie dokumentacji w formie elektronicznej.

5. **Projekt ustawy uniemożliwia korzystanie z usług psychologicznych anonimowo (art. 28 ust. 2 pkt 1) i nakazuje zbieranie danych o odbiorcy usług w zakresie rażąco przekraczającym potrzebę ich świadczenia.** Ograniczone lub co najmniej utrudnione jest w ten sposób prawo konsumentów do ochrony zdrowia psychicznego i zasięgnięcie konsultacji psychologicznej – także profilaktycznej – anonimowo, zwłaszcza w sytuacji, gdy konsument chce podzielić się z psychologiem informacjami o bardzo osobistym charakterze.

Projektowana regulacja bez potrzeby i wbrew interesom pacjentów eliminuje psychologów z obsługi telefonów zaufania i usług o podobnym charakterze – tworząc przez to zagrożenie dla zdrowia publicznego.

(5) Zbyt szeroki (nieproporcjonalny do potrzeb) zakres przetwarzania danych osobowych psychologów

– naruszenie prywatności (art. 47 Konstytucji RP) i zasady minimalizacji danych osobowych (art. 5 ust. 1 lit. c RODO)

Art. 6.8 i art. 9.1 projektu ustawy, przez nałożenie obowiązku gromadzenia danych identyfikacyjnych dokumentów tożsamości psychologów, jest prawdopodobnie niezgodny z zasadą minimalizacji danych wynikającą z art. 5 ust. 1 lit. c RODO.

PESEL jest nadawany z urzędu każdemu, kto zamelduje się w Polsce na pobyt ponad 30 dni (art. 7, art. 15-16, art. 42.2 ustawy o ewidencji ludności). Jeśli osoba nie może się zameldować – to PESEL może uzyskać na wniosek złożony w dowolnym urzędzie gminy. Nie wydaje się, by prawo do wykonywania zawodu psychologa w Polsce było potrzebne osobom niezamierzającym przebywać w Polsce dłużej niż 30 dni. Data urodzenia jest informacją stałą, podawaną w dokumentach tożsamości. Numery tych dokumentów nie są stałe z uwagi na ograniczone okresy ważności i ich wymianę i przetwarzanie informacji o ich numerach jest niecelowe. Proponujemy ograniczenie wpisu na listę wyłącznie do osób posiadających numer PESEL lub umożliwienie wpisu warunkowego (bez prawa wykonywania zawodu) bez numeru PESEL i uprawniające do wykonywania zawodu po uzupełnieniu wpisu o numer PESEL lub zastąpienie obowiązku podania nazwy i numeru dokumentu potwierdzającego tożsamość (w przypadku osób nieposiadających numeru PESEL) – datą urodzenia.

(6) Nierówne i nieuzasadnione okolicznościami traktowanie samorządu zawodowego psychologów i związku zawodowego psychologów

– naruszenie art. 87 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Brzmienie art. 24 projektu ustawy: „*Za wykonywanie zawodu psychologa uważa się także prowadzenie przez psychologa: [...] 5) sprawowanie funkcji z wyboru w organach samorządu psychologów lub wykonywanie pracy na rzecz tego samorządu w zakresie realizacji jego zadań*”

Proponowane nowe brzmienie pkt 5: *sprawowanie funkcji z wyboru w organach samorządu psychologów lub związku zawodowego zrzeszającego psychologów lub wykonywanie pracy na ich rzecz w zakresie realizacji ich zadań ustawowych.*

(7) Nieproporcjonalne utrudnienie anonimowego dostępu do usług psychologicznych przez wymóg pisemnej zgody nawet na podstawowe usługi

– mogące naruszać lub ograniczać prawa i dobra dzieci młodzieży poprzez utrudnienie dostępu do wykwalifikowanego telefonu zaufania oraz ograniczać rozwój konkurencji i dostęp psychologów do rynku usług świadczonych anonimowo (art. 20, art. 76 Konstytucji RP).

Art. 25 ust. 1

Brzmienie wg projektu: „*Podjęcie i wykonywanie świadczeń psychologicznych następuje za pisemną zgodą odbiorcy świadczeń psychologicznych, po uprzednim poinformowaniu odbiorcy świadczeń psychologicznych o jego prawach oraz celu i zakresie planowanych świadczeń psychologicznych.*”

Proponowane nowe brzmienie: „*Wykonywanie eksperymentów klinicznych oraz posługiwanie się*

innymi metodami stwarzającymi podwyższone ryzyko następuje za zgodą odbiorcy świadczeń psychologicznych, po uprzednim poinformowaniu odbiorcy świadczeń psychologicznych o jego prawach oraz celu i zakresie planowanych świadczeń psychologicznych. Odbiorca świadczeń o ograniczonej zdolności do czynności prawnych może wyrazić zgodę samodzielnie”

Uzasadnienie: Świadczeniami psychologicznymi powszechnie stosowanymi w sektorze oświaty są: rozmowa, zajęcia wychowawcze, pomoc w rozwiązywaniu konfliktów wewnątrzklasowych, zajęcia z profilaktyki uzależnień. Nie wydaje się zasadne, by tego rodzaju zajęcia, obowiązkowe i wymagane na mocy odrębnych przepisów, wymagały pisemnej zgody na ich przeprowadzenie. Pisemna zgoda powinna być wymagana w przypadku stosowania metod bardziej inwazyjnych, wiążących się z wyższym ryzykiem.

Proponowana regulacja w brzmieniu jak w projekcie ustawy **wzmaga lęk i utrudnia zgłoszenie się na rozmowę, utrudnia pracę psychologa**. Już obecnie w placówkach oświatowych zdarzają się sytuacje, gdy rodzic na wszelki wypadek „*nie życzy sobie jakichkolwiek kontaktów dziecka z psychologiem*” – podczas gdy prawnym obowiązkiem nauczyciela psychologa wynikającym ze stosunku pracy jest m.in. wspieranie innych nauczycieli, w tym pomoc w rozwiązywaniu konfliktów wychowawczych, nieformalne rozmowy z dziećmi podczas różnych okazji, prowadzenie zajęć (lekcji) wychowawczych, udział w dyżurach opiekuńczo-wychowawczych na przerwach, prowadzenie zastępstw na zajęciach za nieobecnych nauczycieli, działalność opiekuńczo-wychowawcza poprzez m.in. udział w wycieczkach i innych formach działalności szkoły, przedszkola lub placówki.

Nie wydaje się, by podstawowe oddziaływania psychologiczno-wychowawcze wymagały aż pisemnej zgody przedstawiciela ustawowego, jeśli są prowadzone przez psychologa – podczas gdy takie same oddziaływania prowadzone przez pedagoga, pedagoga specjalnego, nauczyciela wychowawcę czy dyrektora jednostki oświaty – zgody takiej nie wymagają.

W celu ułatwienia małoletnim dostępu do świadczeń psychologicznych należałoby uregulować, że osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych (małoletni, którzy ukończyli 13 lat oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo) mogą samodzielnie wyrazić zgodę na uzyskiwanie świadczeń psychologicznych, zwłaszcza że w brzmieniu wg projektu ustawy – w przypadku konfliktu między rodzicami lub braku kontaktu z nimi, o ewentualnej zgodzie na pomoc psychologiczną dla nieletniej ciężarnej czy nieletniego w kryzysie emocjonalnym, zagrożonego próbą samobójczą np. z powodu poczucia porzucenia przez rodziców lub różnicy zdań między rodzicami co do ewentualnej zgody na pomoc psychologiczną – musiałby wyrażać sąd opiekuńczy. Tym samym wymaganie pisemnej zgody spowoduje, że osoby najbardziej potrzebujące, znajdujące się w sytuacji kryzysowej, skonfliktowane z rodzicem, będą pozbawione możliwości uzyskania fachowej pomocy psychologicznej.

W przypadkach, w których uzasadnione byłoby udokumentowanie zgody, zamiast pisemnej zgody wystarczałaby zgoda w dowolnej formie, a przynajmniej nie więcej niż w formie dokumentowej w rozumieniu art. 77 ust. 2 Kodeksu cywilnego (np. wiadomość e-mail, nagranie wideo). Obowiązek zgody pisemnej uniemożliwi w praktyce świadczenie transgranicznych usług psychologicznych i usług na odległość, a więc uniemożliwi osobom pracującym i mieszkającym za granicą posługującym się językiem polskim, dostęp do polskich psychologów, pracujących w języku polskim. Również przepisy oświatowe umożliwiają, a w pewnych okolicznościach wręcz zobowiązują do prowadzenia zajęć na odległość – co było praktykowane w okresie pandemii.

Art. 25 ust. 8

„Zgoda [...] nie jest wymagana w przypadku, gdy obowiązek poddania się badaniu psychologicznemu wynika z odrębnych przepisów.”

Proponowane brzmienie: *dodać „lub gdy diagnoza, opiniowanie i oddziaływanie psychologiczne następuje w ramach działalności jednostek systemu oświaty lub wypoczynku dzieci i młodzieży i nie następuje przy wykorzystaniu metod o podwyższonym ryzyku.”*

Uzasadnienie: Psycholodzy zatrudnieni w jednostkach systemu oświaty (przedszkolach, szkołach, placówkach), w ochotniczych hufcach pracy lub w jednostkach wypoczynku (na koloniach lub obozach) pełnią funkcję wspomagającą innych nauczycieli, pracowników i dyrektorów tych jednostek. Nierzadko

na podstawie rozmów z uczniami i wychowankami oraz na podstawie ich obserwacji opiniują sposoby pracy z daną klasą (oddziałem), sposoby oddziaływania wychowawczego, sposoby rozwiązywania konfliktów. Nierealne i niezgodne z celem istnienia szkół i placówek systemu oświaty, OHP i ośrodków wypoczynku jest oczekiwanie, że oddziaływanie wychowawcze nauczyciela psychologa (choćby w postaci zwrócenia uwagi na niewłaściwe zachowanie ucznia, rozmowy z rodzicami, przeprowadzenia lekcji wychowawczej z profilaktyki uzależnień czy przeciwdziałania przemocy) albo udzielenie koleżeńskie opinii innym nauczycielom i dyrektorowi szkoły odnośnie proponowanych oddziaływań wychowawczych – będzie uzależnione od uzyskania pisemnej zgody ucznia i jego rodziców.

Wymaganie pisemnej zgody przedstawiciela ustawowego nie chroni dziecka zwłaszcza w przypadku rodzin dysfunkcyjnych, gdy to przedstawiciel ustawowy stosuje wobec dziecka przemoc psychiczną lub fizyczną.

Powyższego problemu nie rozstrzyga ust. 3, gdyż obowiązek szkolny nie rozciąga się na obowiązek poddania się badaniom psychologicznym, a absolwent szkoły podstawowej w ogóle nie jest objęty obowiązkiem szkolnym (obowiązek nauki można realizować poza szkołą, np. w zakładzie pracy).

W przypadku utrzymania przepisu w proponowanym brzmieniu dyrektor szkoły będący psychologiem (także wychowawca oddziału będący psychologiem) miałby obowiązek zbierać pisemną zgodę rodzica na każdą rozmowę interwencyjno-wychowawczą z rodzicem – co pokazywałoby dysfunkcjonalność tego przepisu.

(8) **Nieproporcjonalnie szeroki obowiązek informacyjny, nieproporcjonalnie ograniczający wolność wykonywania zawodu bez uzasadnienia wartościami konstytucyjnymi (art. 65 Konstytucji RP)**

Art. 25 ust. 10

Brzmienie wg projektu: „Po udzieleniu świadczeń psychologicznych psycholog informuje odbiorcę świadczeń psychologicznych lub jego przedstawiciela ustawowego o ich wynikach”.

Proponowane nowe brzmienie: „„Po udzieleniu świadczeń psychologicznych wymagających pisemnej zgody psycholog lub jednostka organizacyjna, w której psycholog wykonuje zawód, informuje odbiorcę świadczeń psychologicznych lub jego przedstawiciela ustawowego o ich wynikach”.

Uzasadnienie: Nie wydaje się zasadne, by po zebraniu informacji od pacjenta psycholog miał obowiązek dokładnie zrelacjonować, jakie informacje zebrał (jakie były wyniki świadczenia polegającego na zbieraniu i wstępnej analizie informacji). Z kolei obowiązek informacyjny dotyczący dalej idących świadczeń powinien raczej spoczywać na jednostce organizacyjnej wykonującej świadczenia psychologiczne, niż na samym psychologu – zwłaszcza gdy dotyczy to informacji o charakterze wychowawczym (np. o sposobie funkcjonowania ucznia/wychowanka w szkole lub placówce, proponowanych sposobach wspierania rodziców), a określona szkoła lub placówka, pracująca w zespole interdyscyplinarnym składającym się z pedagogów, pedagogów specjalnych, wychowawców i psychologów – deleguje jedną osobę z zespołu do omawiania tych spraw z rodzicami ucznia lub wychowanka. W tych sytuacjach w określonych przypadkach zakres informacji udzielanych odbiorcy świadczeń psychologicznych dostosowuje się do jego poziomu rozwoju umysłowego i poziomu funkcjonowania, a przedstawicielowi ustawowemu przekazuje się informacje pełne lub nawet ograniczone, jeśli wymaga tego dobro dziecka (np. podczas trwającego postępowania o pozbawienie władzy rodzicielskiej lub gdy przedstawiciel ustawowy stosuje wobec małoletniego przemoc). Nie jest też jasne, jaką informację miałby psycholog przekazać odbiorcy po udzieleniu świadczeń polegających na wspieraniu oraz w jakim terminie miałoby to nastąpić w przypadku usług świadczonych okresowo, których „koniec” nie jest ściśle określony.

Art. 26 ust. 3-5

Proponowane nowe brzmienie: „W przypadku odmowy udzielenia świadczeń psychologicznych psycholog informuje o tym, że listę psychologów mogących udzielać świadczeń psychologicznych prowadzi Krajowa Rada Psychologów, może również wskazać innego specjalistę lub instytucję, gdzie odbiorca świadczeń psychologicznych może uzyskać świadczenia psychologiczne.

Uzasadnienie:

Z samodzielnego wykonywania zawodu psychologa nie wynika obowiązek monitorowania rynku usług psychologicznych, badania jakości pracy innych psychologów, a zwłaszcza **prognozowania, czy świadczenia udzielone przez innego psychologa okażą się „właściwe”**. Skoro listę psychologów prowadzi Krajowa Rada Psychologów, właściwe byłoby poinformowanie odbiorcy świadczeń psychologicznych o tej liście. Samą listę zaś można rozszerzyć o informację o jednostce organizacyjnej, w której psycholog wykonuje zawód.

Projekt jest niezgodny z RODO i z zasadą proporcjonalności, gdyż pośrednio nakazuje prowadzenie przez każdego psychologa baz danych o innych psychologach oraz jakości, terminach i zakresie udzielanych świadczeń. Regulacja stoi w sprzeczności z regulacją, że psycholog wykonuje zawód „samodzielnie”.

W wyroku z 22.10.2020 r. Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z Konstytucją RP nakładanie na lekarza, który odmówił udzielenia świadczenia medycznego, obowiązku wskazania innego lekarza lub innej placówki, w której pacjentka może uzyskać świadczenie medyczne. Obowiązek ten ciąży na podmiotach systemu ochrony zdrowia, a nie na lekarzach.

(9) Nałożenie na psychologa obowiązków niemożliwych do wykonania

– a przez to naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) i nieproporcjonalne naruszenie wolności wykonywania i wyboru zawodu lub wolności prowadzenia działalności gospodarczej (art. 65 i art. 22 Konstytucji RP)

Art. 27.2 pkt 5 projektu ustawy

Brzmienie wg projektu: „5) odbiorca świadczeń psychologicznych lub jego przedstawiciel ustawowy wyrażą *pisemną* zgodę na ujawnienie tajemnicy, po uprzednim poinformowaniu o skutkach jej ujawnienia. [...]”

Proponowane nowe brzmienie: „3) odbiorca świadczeń psychologicznych lub jego przedstawiciel ustawowy wyrażą *pisemną* zgodę na uchylenie tajemnicy, po uprzednim poinformowaniu ich o **prawdopodobnych możliwych psychologicznych** skutkach jej ujawnienia [...]” lub – lepiej – **skreślić ten punkt.**

Uzasadnienie: Psycholog nie jest w stanie przewidzieć wszystkich możliwych skutków związanych z uchyleniem tajemnicy.

Tajemnica zawodowa jest istotnym elementem kontraktu psychologicznego i odbiorca świadczeń, zwłaszcza w czasie kryzysu psychicznego, nie powinien być wyłącznym dysponentem informacji posiadanych przez psychologa – analogicznie do informacji przekazywanych przedstawicielom zawodów prawniczych. Zachowanie tajemnicy zawodowej psychologa ma charakter publiczno-prawny i leży zarówno w interesie odbiorcy świadczeń, jak też w interesie samorządu zawodowego (por. postanowienie Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z dn. 22.10.2019 r., sygn. II DSI 51/19 odnoszące się do tajemnicy radcy prawnego). Odbiorca świadczeń może zaś dysponować opinią pisemną psychologa i po zapoznaniu się z nią może podjąć niezależną decyzję o przekazaniu informacji zawartych w opinii innym osobom.

(10) Naruszenie wolności działania i niezależności związków zawodowych (art. 12) zasady równego traktowania (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) przez ograniczenie praw związków zawodowych

Art. 29 ust. 2

Brzmienie wg projektu: „Dokształcanie zawodowe jest organizowane lub koordynowane przez samorząd psychologów”

Proponowane nowe brzmienie: „Dokształcanie zawodowe jest organizowane przez samorząd psychologów i może być również organizowane przez związki zawodowe zrzeszające psychologów i placówki dokształcania nauczycieli. Nauczyciel psycholog może doskonalić się zawodowo w formach przewidzianych w przepisach oświatowych”

Uzasadnienie: Ustawowe zadania związków zawodowych i pracodawców (w tym podmiotów leczniczych i jednostek oświaty) obejmują m.in. prawo (związki zawodowe) lub obowiązek (jednostki oświaty) do organizacji doskonalenia zawodowego. Pozostawienie regulacji jak w projekcie utrudnia interpretację, czy psycholog doskonalący się w formach organizowanych przez pracodawcę (udział w szkoleniach, zebraniach, superwizjach) spełnia obowiązek doskonalenia wynikający z ustawy. Nauczyciel psycholog ma obowiązek doskonalić się zawodowo zgodnie z potrzebami szkoły (art. 6 pkt 3a ustawy Karta Nauczyciela); jednostką ustawowo powołaną do doskonalenia nauczycieli psychologów są placówki doskonalenia nauczycieli (art. 2 pkt 9 ustawy o systemie oświaty).

(11) Naruszenie art. 87 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, naruszenie RODO.

Art. 31 ust. 2 projektu ustawy stanowi: „2. *Samorząd psychologów jest niezależny w wykonywaniu swoich zadań i podlega tylko przepisom ustaw.*”

Proponowane nowe brzmienie: „2. *Samorząd psychologów jest niezależny w wykonywaniu swoich zadań i podlega tylko przepisom **prawa***”

Uzasadnienie: Pominięto inne konstytucyjne źródła prawa niż ustawy, np. umowy międzynarodowe czy rozporządzenia, a nawet akty prawa miejscowego. Stanowi to o nierównym traktowaniu samorządu psychologów względem innych samorządów zawodowych oraz o niedopuszczalnym konstytucyjnie zwolnienia samorządu psychologów z przestrzegania prawa powszechnie obowiązującego wynikającego z aktów innych niż ustawy – między innymi z ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO).

(12) Naruszenie art. 2 Konstytucji RP (zasady przyzwoitej legislacji)

Brzmienie art. 30 projektu ustawy: „*Psycholog, który zamierza zaprzestać wykonywania zawodu przez czas określony, zgłasza to niezwłocznie właściwej regionalnej radzie w formie pisemnej*”.

Przepis nie ma sensu normatywnego poprzez:

- a) brak określenia minimalnego czasu zamiaru przerwy wymagającego zgłoszenia – czy korzystanie z urlopu jest przerwą w rozumieniu projektu ustawy?
- b) Brak obowiązku faktycznego zgłaszania przerwy w wykonywaniu zawodu bez zamiaru tej przerwy (z przyczyn takich jak brak klientów, wypowiedzenie psychologowi umowy, poszukiwanie nowego miejsca pracy, choroba itp.).

Proponowane nowe brzmienie: „*Psycholog, który nie wykonuje zawodu przez czas co najmniej 12 miesięcy z przyczyn innych niż choroba, zgłasza to w terminie 14 dni właściwej regionalnej radzie.*”

Uzasadnienie: Projekt ustawy odnosi się do zamiaru, a nie do faktycznej przerwy w wykonywaniu zawodu bez takiego zamiaru (np. z powodu choroby, braku klientów). Nie wydaje się celowe informowanie rady o zamiarach lub ich braku, bez obowiązku informowania o faktycznej przerwie w wykonywaniu zawodu. Brak też uzasadnienia dla formy pisemnej, zwłaszcza w dobie elektronizacji. Wystarczyłaby forma poświadczona podpisem elektronicznym innym niż kwalifikowany, np. ePUAP, przez skrzynkę eDoręczenia.

(13) Odesłanie do przepisu nieistniejącego

– naruszenie art. 2 Konstytucji RP (zasady przyzwoitej legislacji)

Niezrozumiały jest art. 130 pkt 6 projektu ustawy, proponujący dodanie do Prawa oświatowego następującego postanowienia: „*Ileokroć w przepisie niniejszego artykułu jest mowa o nauczycielu psychologa, należy przez to rozmieść także osobę, o której mowa w art. 15 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe*” – ponieważ wymieniony artykuł 15 składa się z ustępów od 1 do 6a i nie posiada ustępu 10. Jeśli zaś chodziłoby o inny ustęp, to należałoby przypomnieć, że zdaniem Sądu Najwyższego [3] psychologowie mogą być zatrudnieni w jednostkach oświaty nie tylko jako nauczyciele

3 Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2012 r. III PZP 2/12

(na podstawie Karty Nauczyciela), lecz również jako specjaliści (na podstawie stosunku pracy z Kodeksu pracy lub na podstawie umowy cywilnoprawnej).

--- Koniec uwag ---

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

